

เครือข่ายทางสังคมกับกระบวนการพัฒนาชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
ในอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
สาขาวิชาเอกสุขภาพและพฤติกรรมศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

เครือข่ายทางสังคมกับกระบวนการพัฒนาชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน
 SOCIAL NETWORK AND DEVELOPING PROCESS OF EXERCISE CLUBS FOR HEALTH IN CHIANGKLANG
 DISRTRICT, NAN PROVINCE.

กรภัทร ชันไชย 4637229 PPHP/M

วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ประสิทธิ์ ลิระพันธ์, Ph.D., มณฑา เก่งการพานิช, ปร.ด., ลักขณา เดิมศิริกุลชัย, ปร.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเข้มแข็งของชมรมออกกำลังกายในพื้นที่อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน และเพื่ออธิบายกระบวนการพัฒนาชมรมออกกำลังกาย ผลของการพัฒนาที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคม รวมทั้งอธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกชมรมและชุมชน อันเนื่องจากการดำเนินงานของชมรมออกกำลังกาย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา เก็บข้อมูลจากชมรมออกกำลังกายจำนวน 6 แห่งในพื้นที่วิจัย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า แหล่งข้อมูลหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่ม องค์กรที่เป็นเครือข่ายผู้สนับสนุนการดำเนินงานของชมรมออกกำลังกาย ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามคำถามการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า

1. ชมรมออกกำลังกายในพื้นที่วิจัย 4 ใน 6 แห่งมีความเข้มแข็ง แต่เป็นความเข้มแข็งที่ไม่มีหลักประกันความมั่นคงหรือยั่งยืนมากนัก เพราะเกิดจากการมีผู้นำเด่นหรือสมาชิกที่จัดการออกกำลังกายเพียงไม่กี่คน แต่ไม่ได้เกิดจากการบริหารจัดการของเครือข่าย แกนนำชมรมและคณะกรรมการ

2. มีปัจจัยและเงื่อนไข 5 ด้านที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาของชมรม คือการขาดความทุ่มเทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชมรม การมุ่งเน้นความสำเร็จในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ การเปลี่ยนตัวเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการดำเนินงานของชมรมออกกำลังกาย และการที่เจ้าหน้าที่เป็นแกนนำในการบริหารจัดการทั้งหมด

3. กระบวนการพัฒนาชมรมออกกำลังกายได้รับแรงผลักดัน การสนับสนุนและการควบคุมกำกับอย่างจริงจังจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเฉพาะในช่วงการรณรงค์ของรัฐบาลเท่านั้น ทำให้มีผลกระทบทางลบต่อการดำเนินงานของชมรมออกกำลังกายที่จัดตั้งขึ้น

4. การดำเนินงานของชมรมทำให้เกิดผลดีขึ้นกับสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม 5 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และอารมณ์ ด้านสังคม ด้านความรู้ทางด้านสุขภาพ และด้านทักษะในการออกกำลังกาย และมีผลกระทบต่อชุมชนเพียง 2 ด้าน คือการสร้างบรรทัดฐานด้านการออกกำลังกายให้กับชุมชน และการเสนอทางเลือกว่าด้านการออกกำลังกายให้กับประชาชน

5. เครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของชมรมออกกำลังกายมี 2 ประเภท คือ 1) เครือข่ายผู้สนับสนุน ซึ่งหมายถึงบุคคล กลุ่ม องค์กร ซึ่งได้ให้การสนับสนุนใน 7 รูปแบบ คือการสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านองค์ความรู้ และทักษะการเดิน ด้านการจัดตั้งชมรม ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม และการสนับสนุนด้านขวัญกำลังใจ และ 2) เครือข่ายผู้ร่วมปฏิบัติการ หมายถึง เครือข่ายภายในระหว่างชมรมออกกำลังกายด้วยกันเอง เป็นความสัมพันธ์อย่างหลวม ๆ และมักแปรไปตามแนวทางการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นเครือข่ายผู้สนับสนุนที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะที่เรียนรู้จากผลการวิจัย ได้เสนอให้เน้นการปรับแนวคิดและกระบวนการทัศน ในการพัฒนาความเข้มแข็งให้กับชมรมออกกำลังกาย ด้วยการสร้างแกนนำที่เข้มแข็งและมีระบบบริหารจัดการของชมรมที่มีประสิทธิภาพ และเน้นการให้เครือข่ายผู้ร่วมปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการพัฒนาชมรมออกกำลังกาย

คำสำคัญ : เครือข่ายทางสังคม / ชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ / กระบวนการพัฒนา / ความเข้มแข็ง

SOCIAL NETWORK AND DEVELOPING PROCESS OF EXERCISE CLUBS FOR HEALTH IN CHIANGKLANG DISTRICT, NAN PROVINCE.

KHOORAPHAT KHANCHAI 4637229 PHPH/M

M.Sc. (PUBLIC HEALTH) MAJOR IN HEALTH EDUCATION AND BEHAVIORAL SCIENCES

THESIS ADVISORY COMMITTEE: PRASIT LEERAPAN, Ph.D., MONDHA KENGGANPANICH, Ph.D., LUKKHANA TEMSIRIKULCHAI, Ph.D.

ABSTRACT

This study aimed to evaluate the quality of exercise clubs for health in the Chiangklang District of the Nan Province. This research also aimed to describe the process for developing exercise clubs. As well, it examined the results that related to social networking and the impact of these exercise clubs for health on the clubs members and the community. A qualitative research method was used to collect data from 6 exercise clubs in the research area by employing the following methods: in-depth interview, focus group discussion, participatory observation, and triangulation data. The main sources of data were community leaders, group representatives, and the network organizations that supported the activity of exercise clubs for health. A content analysis was done in accordance with the research questions used. The results of the study were as follows:

1. There were 4 exercise clubs out of the total of 6 exercise clubs that were found to be of good quality but without of a guarantee of security and sustainability. This finding was due to the fact that the clubs had been developed by only a few aerobic dancing leaders or a few members who joined the aerobic dance regularly. The clubs had not been developed by the management of the network and the club members.
2. There were 5 obstacles to the development process of exercise clubs. There were: the lack of devotion among public health personnel, the limitation of knowledge of public health personnel in regard to promoting development process of the clubs; the program achievement was focused on quantity rather than quality, the turnover of public health personnel who were responsible for the exercise clubs, and having the public personnel be the leaders and manage all activities in exercise clubs.
3. The development program of the exercise clubs received extensive support and monitoring from public health personnel only during the government campaign period. This situation caused negative effects on the sustainable activity of the exercise clubs.
4. The activity of the exercise clubs produced 5 benefits for the club members: physical, mental and emotional, social, health knowledge, and exercise skills. The two impacts of exercise clubs on the community were the development of exercise norms and the recommendation of alternative types of exercise to the people.
5. There were 2 types of network that related to the development of exercise clubs: 1) supportive networks which referred to individuals, groups and organizations who provided support in 7 aspects: budget, dancing knowledge and skills, the establishment of exercise clubs, directing, coordinating, activity participation, moral and psychological support; and 2) operational networks which referred to relationships and inside networking among all the exercise clubs. These relationships were loose and usually depending on the support received from public health personnel.

The suggestions based on the lessons learned from this study are: firstly, a focus should be placed on the modification of concepts and paradigm in strengthening the exercise clubs by developing stronger leaders and a more effective management system. Secondaly, a focus should be placed on having the network participate in activities and developing the exercise clubs.

KEY WORDS: NETWORK / EXERCISE CLUBS FOR HEALTH / DEVELOPING PROCESS / QUALITY

209 pages